

Nr 151.

Af herr **Lindhagen m. fl.**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående söndagshvila inom vissa arbetsområden.

De olika ländernas plägseder och lagar i fråga om söndagshvilan hafva sin grund antingen i religiöst intresse eller social hänsyn, därvid dock må erinras, att bakom den i bibeln föreskrifna sabbatshvilan nog ligger äfven ett socialt motiv.

Från den religiösa synpunkten, som fordom var den i främsta rummet bestämmande, härleda sig förbuden mot arbete under gudstjänsttiderna, mot allt arbete, som sker inför allmänheten, och i synnerhet mot bullersamma eller eljest uppseendeväckande sysselsättningar eller nöjen. Hit höra äfven en del andra ordningsföreskrifter, såsom förbud mot skyltning i bodfönstren etc.

Men den moderna industrialismen kom med sitt forcerade och utslitande arbete samt sin tendens att inkräkta äfven på de gamla fristunderna. I dess spår uppväxte ett oafvisligt kraf på regelbunden hvila för kropp och sinne. Det är detta sociala behof, som nu i väsentlig mån uppbär och gifvit fart åt sträfvandena att göra en odelad söndagshvila till verklighet i alla länder.

En ledig veckodag behöfver naturligtvis ej för att fylla sitt ändamål förläggas till en söndag. Men den bör af flera skäl vara gemensam för alla, och det är då själfallet att valet måste falla på söndagen, som har traditionen för sig, och där de religiösa och sociala sträfvandena kunna gå hand i hand.

Behöfligheten af en hvilodag i veckan bestrides numera knappast från något håll. Men en öppen fråga är, om och i hvad mån saken bör ordnas genom statens mellankomst. Det enskilda initiativets företråde försvaras närmast af de principiella anhängarne till arbetets och

arbetsaftalens frihet, för hvilken senare de sålunda i själfva verket äro beredda att offra söndagshvilan. Nära denna grupp stå en del personer, som äro besjälade af förhoppningar, att det frivilliga initiativet skall visa sig mäktigt slutligen lösa frågan och lösa den bättre, än som kan ske på lagstiftningens väg. Slutligen framhålles, att det enskilda initiativet har den opportuna uppgiften att bilda opinion för saken i sådana länder eller speciella arbetsområden, där söndagshvila hvarken är häfdvunnen eller allmänt eftersträfvad. Ty en lag, som ej uppbäres af allmänna opinionen, blefve, säger man, overkställbar, såsom fallet varit t. ex. med en fransk lag om söndagshvila af 1814, som lærer ej vunnit någon tillämpning.

Emellertid har erfarenheten ådagalagt, att förhoppningarna om det enskilda initiativets fruktsamhet gäckats. Utom möjligheten att på denna väg åstadkomma en allt omfattande hvilodag, har öfverallt visat sig, att enstaka försök att genom frivillig öfverenskommelse åstadkomma söndagshvila, där sådan ej iakttages, alltid strandat på den illojala konkurrensen.

Det har isynnerhet varit på den europeiska kontinenten, som frågan om söndagshvila varit särskildt brännande. Där har det i allmänhet gällt att öfvervinna inrotade vanor att arbeta på söndagen lika väl som på andra dagar och att småningom med hjälp af en komplicerad apparat skapa nya sammanställande vanor istället för en ofta brokig mångfald af gamla plägseder.

I de anglosachsiska länderna och på den skandinaviska halfön har däremot krafvet på söndagshvila uppburits och upprätthållits af den allmänna meningen. Någon särskild lagstiftning om söndagshvila har därför icke ifrågakommit. Stadgandet i 7 kap. 3 § af vår strafflag är egentligen endast en bekräftelse af ett närmast i religiöst intresse men nog också af ett socialt behof uppkommet bruk. Detta lagrum bestämmer som bekant bötesstraff för den, som å sön- eller högtidsdag emellan kl. 6 om morgonen och kl. 9 om aftonen idkar handverk eller annat arbete, som kan tåla uppskof, utan det sker till egen eller annans nödort. Samma straff stadgas vidare, om kramlåda eller annan dylik bod å sådan sabbatstid till salu öppnas. Förbudet att å sabbatstid till salu öppna kramlåda har alltid strängt upprätthållits af myndigheterna. Det öfriga mera generella förbudets effektivitet har däremot sällan kontrollerats. Några uppseendeväckande öfverträdelser ha icke framträdt i det offentliga och man har förnuftigt nog låtit den stora allmänheten afgöra efter sitt eget tycke, hvad den ansett vara

arbete till egen eller annans nödort. Hvad på senare tider tilldragit sig uppmärksamheten är däremot att söka bereda större sabbatshvila vid järnvägar, post, telegraf och telefon, där en stor personal användes äfven om söndagarne för att tillgodose allmänhetens nödort af samfärdsel. En för ändamålet tillsatt kommitté, den s. k. sabbatshvilekommittén, har år 1902 afgifvit ett betänkande i detta ämne.

Emellertid är det att befara eller rättare sagdt ganska sannolikt, att med industriens och samfärdselns utveckling den nationella traditionen hos oss småningom skall lida väsentligt afbräck. Så skedde i Schweiz, där man i följd däraf beträffande arbetet i fabrikerne, i den lilla industrien och i handeln nödgats ingripa till skydd för en förut upprätthållen söndagshvila. Det är på tiden, att hos oss en undersökning härom sker, särskildt ifråga om industrien, handeln och andra närgränsande arbetsområden. Det redan i en annan denna dag väckt motion omnämnda krafvet på söndagshvila från betjäningen vid badinrättningarna har gifvit anledning till att upptaga denna fråga. Bekant är också de ofta försporda klagomålen från bodbiträden, att de sättas om söndagarne till arbeten i bodarne. Vid industrien är det, såsom allmänt erkännes, i en mängd fall ganska illa beställt. En undersökning skall säkerligen jämväl i öfrigt draga fram i ljuset mycket, som man nu ej har någon kunskap om. Man hör ofta talas om, hur här och hvar underordnade sysselsättas med arbete stora delar af söndagen. Det kan gärna här ock framhållas det synnerliga oskicket med utgifvande af söndagsnummer af tidningarne i ändamål att konkurrera ihjäl hvarandra. Såväl redaktions- och sätteripersonalen som allmänheten borde verkligen förunnas någon söndagshvila från tidningarne. I en till civildepartementet afgifven berättelse om en kongress i Brüssel år 1897 rörande söndagshvila, från hvilken berättelse såsom författad af undertecknad Lindhagen ingressen till denna motion lånats, erinras att vid sagda kongress skarpt klander riktades mot tidningarnes söndagsnummer.

Det behöfver emellertid knappast betonas, att lagstiftningen om söndagshvila bör akta sig att närgånget ingripa i den enskildes egen verksamhet samt måste i öfrigt respektera och endast, där så påfordras, reglera oundgängligt söndagsarbete såsom uti industrier med ständig eld o. s. v. En undersökning af de faktiska förhållandena nu för tiden kan i hvarje händelse ej vara annat än till gagn.

Uti det förslag till lag om arbetareskydd som nyligen afgifvits af yrkesfarekommittén föreslås följande bestämmelse: »Till förekommande af ohälsa i följd af arbetet skall af arbetsgifvare särskildt iakttagas:

— — — i) Arbetet bör, där dess natur det medgifver, så anordnas, att arbetarne komma i åtnjutande af erforderlig söndagshvila.» Kommittērade säga sig härmed velat rikta uppmärksamheten på betydelsen af erforderlig söndagshvila. De anmärka ock, att oafsedt strafflagens förutnämnda bestämmelser det ej kunde förnekas, att å många arbetsställen med kontinuerlig drift förekommo otillfredsställande förhållanden i fråga om söndagshvila. Kommittēns förslag är emellertid beroende af administrativ pröfning efter inseende af yrkesinspektionen och afser dessutom företrädesvis ett ingripande ur rent hygieniska grunder och mindre ur sociala. Någon närmare undersökning af, hur det förhåller sig numera med söndagshvilan i landet, har kommittēn därför icke heller inlåtit sig på. Utan en sådan undersökning kan man dock ej bedöma, i hvad mån och på hvad sätt något bör göras. Klart är emellertid att den söndagshvila, som bör äfven ur social synpunkt upprätthållas, måste vara garanterad genom lag, som väl kan helt kort fastslå själfva grundsatsen, men säkerligen måste mera tydligt specificera tillåtna undantag än bara genom det särdeles tänjbara uttrycket »utan det sker till egen eller annans nödtorft».

På grund af hvad sålunda anförts, hemställes:

att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en undersökning, i hvad mån inom vårt land behöflig söndagshvila utan tvingande nödvändighet åsidosattes inom arbetsområden, hvori arbete utföres för arbetsgifvares räkning och särskildt inom industri, handel och andra närliggande verksamheter, äfvensom, därest utredningen skulle därtill gifva anledning, för Riksdagen framlägga erforderligt lagförslag i ämnet.

Stockholm den 27 januari 1910.

<i>Carl Lindhagen.</i>	<i>Ernst Blomberg.</i>	<i>Herm. Lindqvist.</i>
<i>Bernh. Eriksson.</i>	<i>Hj. Rissén.</i>	<i>Emil Kristensson.</i>
<i>A. J. Christiernson.</i>	<i>L. J. Carlsson.</i>	<i>Sven Persson.</i>
<i>J. T. Johansson.</i>	<i>Johan Forssell.</i>	<i>E. C. Kropp.</i>
<i>O. H. Waldén.</i>	<i>E. A. Leksell.</i>	<i>Aug. Nilsson.</i>

<i>J. Hasselquist.</i>	<i>K. A. Borg.</i>	<i>J. A. Wallin.</i>
<i>Viktor Larsson.</i>	<i>Hj. Branting.</i>	<i>N. A:son Berg.</i>
<i>Charles Lindley.</i>	<i>Knut S. Tengdahl.</i>	<i>F. W. Thorsson.</i>
<i>Värner Rydén.</i>	<i>C. E. Svensson.</i>	
<i>A. C. Lindblad.</i>	<i>Ernst Söderberg.</i>	
